

הקשר הנפלא בין פרשת שופטים לחודש אלול

אלו"ל נוטריקון - א'חת ל'מעלה ו'שבע ל'מטה

להשליט הנשמה שבמוח על שבעה שערים שבנפש

"ואשב בהר ארבעים יום וארבעים לילה. מה שהיו ארבעים יום כנגד יצירת הולד, כמו שיצירת הגוף בארבעים יום כן היה צריך ארבעים יום לתורה, להלבישה זה המלבוש שהוא פשטיות כנראה שהיא סיפורים, כדי שיקבלו האדם קודם ואחר כך יקבל הנסתר, ולזה אמר ארבעים יום כנגד הפשט שהוא יותר נראה כיום, ואחר כך ארבעים לילה כנגד סודי התורה ורמזיה שהם כמוסים ומכוסים כלילה, ועל זה רמזו ז"ל (מדרש תנחומא כי תשא לו) שהיה משה לומד תורה שבכתב ביום ותורה שבעל פה כלילה והכל ברמז".

מראש חודש אלו"ל עד א'חת ל'מעלה ו'שבע ל'מטה

חשבתי דרכי לומר בזה פרפרת נאה בשם החודש "אלול" אשר עלה יחד עם שאר שמות החודשים מבבל - אלו"ל הוא הראשי תיבות של א'חת ל'מעלה ו'שבע ל'מטה, שהיא עבודת הכהן גדול ביום הכיפורים בקדשי הקדשים, בזריקת דם פר החטאת של הכהן גדול ודם שיעיר החטאת של ישראל: "אחת למעלה ושבע למטה".

ענין זה נלמד ממה שכתוב בזריקת דם פר החטאת (ויקרא טז-יז): "ולקח מדם הפר והזה באצבעו על פני הכפורת קדמה, ולפני הכפורת יזה שבע פעמים מן הדם באצבעו". ופירש רש"י: "והזה באצבעו, הזאה אחת במשמע, ולפני הכפורת יזה שבע, הרי אחת למעלה ושבע למטה". וכן בזריקת דם שיעיר החטאת כתוב (שם שם טו): "ושחט את שיעיר החטאת אשר לעם והביא את דמו אל מבית לפרוכת, ועשה את דמו כאשר עשה לדם הפר והזה אותו על הכפורת ולפני הכפורת". הרי מבואר שצריך לזרוק דמו כאשר זרק את דם הפר.

הנה כי כן מה נכבד הוא הרמז בשם החודש אלו"ל - א'חת ל'מעלה ו'שבע ל'מטה, ללמדנו כי כבר בתחילת ארבעים ימי יצירת כלל ישראל

"אמרו דורשי רשומות א'ני ל'דודי ו'דודי ל'י ראשי תיבות אלו"ל, שאז השי"ת פותח יד לקבלינו בתשובה ונפשות ישראל עורגות לו וינהו אחרי ה'... סופי תיבות של ד' תיבות הללו המה ד' יודי"ן בגימטריא ארבעים, מרמזין לארבעים יום שהיה משה בהר לקבל לוחות האחרונות מן ראש חודש אלול עד יום הכפורים והמה עד היום ימי הרצון".

ארבעים יום כנגד יצירת הולד

והנה מה שעלה משה רבינו להר סיני ושהה שם דוקא ארבעים יום, הן בקבלת הלוחות הראשונות והן בקבלת הלוחות השניות, יש ללמוד הטעם לכך ממה ששנינו בגמרא (בכורות כא:): "יצירת הולד באשה ארבעים יום". נמצא כי ארבעים יום הוא הזמן המתאים לשנות את טבעו ולייצר את עצמו בבחינת יצירה חדשה.

הנה כי כן השכלנו להבין מה שעלה משה רבינו לשמים לקבל את התורה לישראל בארבעים יום, כי ימים הללו היו בבחינת יצירה חדשה לכלל ישראל שנתהוו לעם התורה, והיות שקלקלו ענין זה על ידי חטא העגל, לכן היה צורך בארבעים ימים האחרונים לייצרם מחדש בבחינת בעל תשובה שהיא כבירה חדשה, כמו שכתב ה"ספורנו" (שמות כד יח):

"ויהי משה בהר. בכל פעם שעלה שם מכאן ואילך שהה ארבעים יום וארבעים לילה כימי יצירת הולד, לקנות תחתיו שם הויה נכבדת, ראויה לשמוע מפי הרב מה שלא ישיגהו זולתו, כמו שהעיד באמרו (שמות לד כט) כי קרן עור פניו בדברו אתו, וקלקל זה חטאם בסוף ארבעים יום ראשונים, בעת שהיה ראוי להשיגו, כאמרו (שם לב ז) לך רד כי שחת עמך, ובאמצעיים כפי הקבלה שהיו בכעס, ולא זכו ליהנות מקרני הוד, והושג זה בארבעים יום אחרונים".

וכן כתב ב"שפתי כהן" פרשת עקב על הפסוק (דברים ט ט):

השבוע נכנסנו בחסדי ה' בשעה טובה ומוצלחת, בשבוע הראשון של חודש אלול שחל תמיד בפרשת שופטים, ובכך דבר בעתו מה טוב למצוא את הקשר הפנימי בין פרשת שופטים לחודש אלול. פתח דברינו יאיר להתבונן במהות של חודש אלול, אשר מיום א' של ראש חודש עד יום הכיפורים הם ארבעים ימים של רחמים ורצון, שבהם מתרצה הקב"ה לישראל למחול להם על כל עוונותיהם.

השורש של ארבעים ימים הללו הם ארבעים ימים האחרונים שעלה משה רבינו להר סיני לקבל את הלוחות השניות, אחרי שחטאו ישראל בעגל ושבר משה את הלוחות הראשונות, ונתרצה הקב"ה לתפילותיו של משה על ישראל, ועלה ביום א' של ראש חודש אלול וירד בסוף ארבעים ימים ביום הכיפורים עם הלוחות השניות, ומאז נקבעו ארבעים ימים הללו לימי רחמים ורצון כמו שכתב הטור (או"ח סימן תקפא) בשם פרקי דרבי אליעזר (פרק מו):

"תניא בפרקי רבי אליעזר, בראש חודש אלול אמר הקב"ה למשה (דברים י א) עלה אלי ההרה, שאז עלה לקבל לוחות אחרונות, והעבירו שופר במחנה משה עלה להר שלא יטעו עוד אחר עבודה זרה, והקב"ה נתעלה באותו שופר שנאמר (תהלים מז ו) עלה אלקים בתרועה וגו' [ה' בקול שופר], לכן התקינו חכמינו ז"ל שיהו תוקעין בראש חודש אלול בכל שנה ושנה וכל החודש, כדי להזהיר ישראל שיעשו תשובה, שנאמר (עמוס ג ו) אם יתקע שופר בעיר וגו' [ועם לא יחרדו] וכדי לערבב השטן".

ידוע מה שאמרו דורשי רשומות ומקור הדבר ב"אבודרהם" (תפלת ראש השנה), כי חודש אלול רמוז בפסוק (שיר השירים ו-ג): "אני ל'דודי ו'דודי ל'י ראשי תיבות אלו"ל, שאז פותח הקב"ה את ידו לקבל את ישראל בתשובה שלימה. רמז זה מובא ב"בני יששכר" (אלול מאמר א אות טו) שהוסיף על כך רמז גם בסופי תיבות:

ספורנו: מראש חודש אלול עד יום הכיפורים
הם בבחינת ארבעים יום של יצירת הולד להתחדש ככריה חדשה
אלו"ל נוטריקון א'חת ל'מעלה ו'שבע ל'מטה,
כי כבר מראש חודש אנו משתוקקים לגמר העבודה ביום הכיפורים
בתורת העולה לרמ"א: "אחת למעלה" כנגד היצר טוב,
"ושבע למטה" כנגד היצר הרע שיש לו שבעה שמות
הכהן גדול הוסיף לספור "אחת" עם כל שבע ההזאות למטה,
כדי לחבר את היצר הרע עם היצר טוב

שלמה קראו שונא שנאמר (משלי כה כא) אם רעב שונאך האכילהו לחם... ישעיה קראו מכשול שנאמר (ישעיה נז יד) סולו סולו פנו דרך הרימו מכשול מדרך עמי, יחזקאל קראו אבן שנאמר (יחזקאל לו כו) והסירותי את לב האבן מברשכם ונתתי לכם לב בשר, יואל קראו צפוני שנאמר (יואל ב כ) ואת הצפוני ארחיק מעליכם".

ומבאר הרמ"א כי שבעה שמות שיש ליצר הרע, הם כנגד שבעה כוחות חומריים שיש בעולם הזה שהם כנגד שבעת ימי בראשית, שהיצר הרע משתמש בהם כדי למשוך את האדם למטה, אלא שצריך להתגבר עליו על ידי היצר טוב, ועל זה נאמר (משלי כד טז): "כי שבע יפול צדיק וקם". וזה שכתב הרמ"א: "כי היצר הרע יש לו שבעה שמות כמדורשם ז"ל, והם מדרגות היצר הרע זה למעלה מזה, הנקשרים בחומר ונופלים תחת מספר השבעה ימים, והם מביאים את האדם למטה".

בדרך זו מבאר הרמ"א הטעם שצירף הכהן גדול בשבע ההזאות למטה את המספר של "אחת" למעלה, כי "אחת למעלה" היא רמז על היצר טוב שהיא הנשמה שבמח, ובהיותה רוחנית חלק אלוק ממעל אינה נופלת תחת המספר אלא היא אחת. והנה ידוע מה שדרשו במשנה (ברכות נד.) על הפסוק (דברים ו-ה): "ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך וגו', בכל לבבך בשני יצריך ביצר טוב וביצר הרע". מבואר מזה שצריך לעבוד את ה' גם עם היצר הרע על ידי הפיכתו לטוב.

והביאור בזה כי הן אמנם שהיצר הרע יש לו שבעה שמות, כנגד שבעה כוחות חומריים שיש בכריאה בבחינת שבעת ימי בראשית, אולם החובה מוטלת עלינו להשתמש בשבעה כוחות אלו בדרך התורה לשם שמים, כמו שנפסק להלכה בשלחן ערוך (או"ח סימן רלא): "בכל מה שיהנה בעולם הזה לא יכוין להנאתו אלא

"כבר נודע הזאות יום כפורים שהיא אחת למעלה ושבע למטה... והטעם שהיו רומזים על ענין יצר הרע המחטיא האדם והוא נקרא בשבעה שמות, ולכן היה זורק שבע הזאות למטה ואחת למעלה שהוא נגד יצר טוב, והיה מונה עם כל הזאות שלמטה [את ההזאה] שלמעלה, כמו שאמרו (יומא נג:): וכך היה מונה [אחת, אחת ואחת, אחת ושתיים, אחת ושלוש] כו', להורות כי מן הראוי לשתף יצר הרע עם יצר הטוב ואז שניהם כאחד טובים, והיה זורק כמו שנאמר (יחזקאל לו-כה) וזרקתי עליכם מים טהורים".

וחזר על דבריו בתוספת ביאור (חלק ג פרק נט), כי "אחת למעלה" היא בעצם הנשמה שבמח שהיא היצר טוב של האדם שנלחם עם היצר הרע שבו, והנה לשון קדשו:

"ולזה היה זורק בדמים אלו על הפרוכת שבע למטה ואחת למעלה... וזה כי היצר הרע יש לו שבעה שמות כמדורשם ז"ל (סוכה נב.), והם מדרגות היצר הרע זה למעלה מזה, הנקשרים בחומר ונופלים תחת מספר השבעה ימים, והם מביאים את האדם למטה. אמנם הנשמה יחידה היא, והוא השכל והיצר הטוב, היא אחת למעלה, אינה נופלת תחת המספר, ולכן נשאר אחת למעלה, והוא היה גובר להיזרק ולמנות עם התחתונים... ולכן היה מונה הזאה אחת עם כל הזאות מטה בהיות כי הוא עיקר הכוונה".

להפוך את שבעה שמות של היצר הרע ליצר טוב

נרחיב בביאור דבריו הקדושים על פי מה ששינוי בגמרא (סוכה נב.): "שבעה שמות יש לו ליצר הרע, הקב"ה קראו רע שנאמר (בראשית ח כא) כי יצר לב האדם רע מנעוריו, משה קראו ערל שנאמר (דברים י טז) ומלתם את ערלת לבבכם, דוד קראו טמא שנאמר (תהלים נא יב) לב טהור ברא לי אלקים, מכלל דאיכא טמא.

בימי התשובה, עינינו נשואות בהשתוקקות וגעגועים לגמר יצירתנו ככריה חדשה ביום הכיפורים, אשר עבודת היום של הכהן גדול בקדשי הקדשים היא בזריקת הדם: "אחת למעלה ושבע למטה".

אלא שעדיין מוטלת עלינו חובת הביאור להבין ולהשכיל, מהו הענין שצוה הקב"ה על הכהן גדול לזרוק את הדם ביום הכיפורים דוקא באופן זה: "אחת למעלה ושבע למטה". זאת ועוד צריך ביאור סדר ספירת הזריקות שספר הכהן גדול, כמו שאנו מזכירים בתפלת מוסף ליום הכיפורים בעבודת הכהן גדול, ומקור הדבר במשנה (יומא נג:):

"נטל את הדם ממי שהיה ממרס בו, נכנס למקום שנכנס [לבית קדשי הקדשים. רש"י] ועמד במקום שעמד [בין הבדים] והזה ממנו אחת למעלה ושבע למטה... וכך היה מונה אחת, אחת ואחת, אחת ושתיים, אחת ושלוש, אחת וארבע, אחת וחמש, אחת ושש, אחת ושבע".

וכבר נתקשו חכמינו ז"ל בגמרא (שם נה.) מדוע היה מונה "אחת" עם כל אחת מהשבע הזאות למטה. ותיצרו: "רבי אלעזר אמר שלא יטעה בהזאות". ופירש רש"י: "שיהא לו שהות בינתיים לתת לבו למנין שלא יטעה". רבי יוחנן אמר, אמר קרא (ויקרא טז-יד) ולפני הכפורת יזה, שאין תלמוד לומר יזה, ומה תלמוד לומר יזה, לימד על הזאה ראשונה שצריכין מנין עם כל אחת ואחת". אך עדיין צריך ביאור להבין בדרך מחשבה ענין ההזאות "אחת למעלה ושבע למטה", ומה שצירף הכהן גדול "אחת" עם כל שבע ההזאות למטה.

ביאור נפלא של הרמ"א בספר תורת העולה

כדי להבין כל זה הבה נתלהב באורו הגנוז של המאור הגדול הפוסק האדיר הרמ"א - רבי משה איסרליש זי"ע בספרו "תורת העולה" (חלק ב פרק כו), שמבאר בדברי קדשו כי "אחת למעלה" היא רמז על היצר טוב שמסייע לאדם להתעלות כלפי מעלה בלתי לה' לבדו, ואילו "שבע למטה" הוא רמז על היצר הרע שיש לו שבעה שמות, כנגד שבעה כוחות שמושכים את האדם כלפי מטה לדבר עבירה.

בדרך זו הוא מבאר הטעם שצירף הכהן גדול את המספר "אחת" למעלה עם "שבע" ההזאות למטה, כדי להעלות בכך את שבעת הכוחות של היצר הרע שיצטרפו ליצר טוב, והנה הדברים בלשון קדשו:

ושוטר הוא אשר יעניש את העובר, כמו כן יושיב האדם שוטר את אשר יעניש, היינו אם יזדמן אשר יסתכל בעיניו בדבר האסור או ידבר בפיו את אשר לא ירצה לה', יקבל על עצמו עונש, הן בממון לצדקה והן בגוף בסיגוף ותענית וכיוצא [וכמו שנהגו תלמידי הרמ"ק ז"ל], וזהו עיקר גדול לתשובה, הארכתו בספרי אגרא דכלה".

והנה מה שציין למה שהאריך ב"אגרא דכלה", כוונתו על מה שכתב שם בפרשתנו פרשת שופטים, לפרש הפסוק: "שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך אשר ה' אלקיך נותן לך לשבטיך ושפטו את העם משפט צדק", על פי מה ששינו בספר יצירה (פרק ד משנה יב): "ואלו הן ז' ימים בשנה - שבעה ימי בראשית, ושבעה שערים בנפש, שתי עינים, שתי אזנים, ושני נקבי האף והפה".

לפי זה מבאר ה"אגרא דכלה" שהחובה מוטלת עלינו להשליט את הנשמה שבמוח על שבעה שערים שבנפש האדם, שישפוט עם מאזני השכל מתי להשתמש בהם ומתי לא, והנה הדברים בלשון קדשו:

"שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך. נראה לי לפרש על ז' שערים שפתחם הבורא יתברך בראש האדם, שמהם יוצא ההבל ועשויים להכניס ולהוציא כדמיון השער, דהיינו ב' עינים, ב' אזנים, ב' נקבי החוטם, והפה... והם עיקר החושים המשמשים לאדם, וצריך לשעבד כולם להבורא יתברך, לבל יביט, ולא יטה אוזן, ולא יריח, ולא ידבר, ולא יאכל וישתה, רק מה שנוגע לכבוד הבורא יתברך שמו, וצריך להמשיל השכל השורה במוח על כל השערים הנ"ל, דהיינו לשפוט בצדק איזה דבר יביט וישמע ויריח וידבר ויאכל, ומאיזה מהן ימנע.

והנה השכל השופט שהוא במוח, שם הנשמה הנשפעת מאור אין סוף יתברך... וזהו (ברכת יוצר אור) המלך המרום לבדו מא"ז, דהיינו א' על ז' - המוח על הז' שערים... וזהו שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך, הן הנה הז' שערים הנ"ל תתן לך בכל שער שופט, לשפוט בצדק השכל איזה ענין יביט או לא, וכן בשמיעה וריח ודיבור, וכן תתן לך שוטר - לקנוס באם יעבור על דברי השופט, באיזה שער אשר ה' אלקיך נותן לך לשבטיך".

ביאורם של השל"ה הקדוש והעבודת ישראל

ויש להעיר כי עצם הפירוש בפסוק: "שופטים ושוטרים תתן לך", כבר קדמו השל"ה הקדוש בפרשתנו (דרך חיים תוכחת מוסר), שמוסיף על כך

שבט סופר: הכהן גדול המליץ טוב על ישראל: יש להם רק דרך "אחת למעלה", לעומת היצר שמושך "שבע למטה"

ספר יצירה: הקב"ה ברא לאדם שבעה שערים שבנפש: שתי עינים, שתי אזנים, שני נקבי האף והפה

של"ה: "שופטים ושוטרים תתן לך" - למנות הנשמה שבמוח, "בכל שעריך" - בכל שבעת השערים שבנפש

בהבדלה משתמשים עם ז' השערים: ב' עינים לנרות, ב' אזנים לשמיעה, ב' נקבי האף להריח, הפה לאמירה

בדברי הקדמונים, אבל מדברי הרמ"א עצמו מבואר שנתכוון בזה יותר בדרך עבודה, שהכהן גדול המשיך בכך קדושה לכל ישראל, שיצליחו להשליט את היצר טוב שהוא בבחינת "אחת למעלה" על היצר טוב שהוא בבחינת "שבע למטה".

וראיה לדבר שהרי הרמ"א ביאר, כי מה שצריך הכהן גדול את המספר "אחת למעלה" עם כל אחת מההזאות "שבע למטה", הוא כדי לצרף בזה את שבעת השמות של היצר הרע שיתהפכו ליצר טוב, ומה שייך בזה מליצה טובה על ישראל, הלא יש בזה טענה שלא הפכו את היצר הרע לטוב. אולם עם כל זאת נאמן עלינו ה"שבט סופר" להוסיף לן מדיליה ביאור חדש בדברי הרמ"א, שטמונה בזה מליצה מתוקה על ישראל לפני הקב"ה, ואין ספק שהרמ"א בגן עדן יש לו נחת רוח מהוספה נפלאה זו של ה"שבט סופר" זי"ע.

"שופטים ושוטרים תתן לך" על שבעה שערים שבנפש

בדרך זו במסילה נעלה לבאר ביתר שאת את דברי הרמ"א ב"תורת העולה" בענין הזאת הכהן גדול ביום הכיפורים: "אחת למעלה ושבע למטה", על פי מה שכתב ה"בני יששכר" (אלול מאמר א אות י) לבאר הקשר בין פרשת שופטים לחודש אלול, בלשון קדשו:

"בהתחלת אלול קורין תמיד סדר (דברים טז יח) שופטים ושוטרים תתן לך וכו', שזהו התחלת התשובה ועיקרה, אשר הבעל תשובה מחויב להושיב שופט ושוטר אצל כל שעריך, דהיינו כל החושים אשר המה שערים באדם שפתחם הבורא יתברך שמו להשתמש עמהם, כגון עינים ואזנים וחוטם ופה וראש הגויה, מחויב האדם להושיב הדעת לשופט, אצל כל שער ישפוט בצדק, את אשר ישתמש בחושים ואת אשר יניח.

לעבודת הבורא יתברך כדכתיב (משלי ג-ו) בכל דרכיך דעהו, ואמרו חכמים (אבות פ"ב מ"ב) כל מעשיך יהיו לשם שמים".

הנה כי כן מטעם זה צירף הכהן גדול את המספר של "אחת" למעלה עם כל "שבע: הזאות למטה, כדי לרמז על הצורך להעלות את היצר הרע עם שבעת הכוחות שלו, שיתחבר עם היצר טוב וגם הוא יתהפך לטוב, ובכך נוכל לקיים בשלימות את המצות עשה: "ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך וגו', בכל לבבך בשני יצריך ייצר טוב וביצר הרע".

ביאורו הנפלא של השבט סופר בכוונת הרמ"א

כאן המקום להזכיר מה שביאר הגה"ק רבי שמחה בונם סופר בן בנו של מרן ה"חתם סופר" זי"ע בעל "שבט סופר" (פרשת נצבים בפסוק כי המצוה הזאת) כוונת הרמ"א, כי הכהן גדול נתכוון בזריקתו: "אחת למעלה ושבע למטה", ללמד זכות על ישראל לפני הקב"ה בקדשי הקדשים ביום הכיפורים, על דרך תפלתו של רבי אלכסנדר (ברכות ז:): "רבון העולמים גלוי וידוע לפניך שרצוננו לעשות רצונך ומי מעכב שאור שבעיסה" - הוא היצר הרע.

וזהו שהמליץ הכהן גדול לפני הקב"ה: "אחת למעלה" - להתחבר עם הקב"ה למעלה יש רק דרך אחת על ידי היצר הטוב, אך לעומת זה "שבע למטה" - שבע דרכים ישנן ליפול בשאל תחתית על ידי היצר הרע שיש לו שבעה כוחות של רשע, אם כן ראוי שתמחל להם על כל עוונותיהם, וסיים על כך: "והוא רמז נפלא ודבר גדול גילה לנו הרמ"א בזה".

ונראה לפי עניות דעתי לומר בדחילו ורחימו, כי ה"שבט סופר" נתכוון להוסיף תבלין משלו בדברי הרמ"א, כדרכם של כל גדולי התורה לגלות ולחדש ביאורים חדשים

נמצא כי זריקת הכהן גדול ביום הכיפורים: "אחת למעלה ושבע למטה", היא כדי להמשיך לישראל את הקדושה שיוכלו לקיים בשלימות ציווי הכתוב בפרשתנו: "שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך" - להשליט את הנשמה שבמוח שתהיה בבחינת שופט ושוטר, לשמור על שבעת השערים שבנפש שנשתמש בהם בלתי לה' לבדו.

נפלא להבין בזה מה שהוסיף הרמ"א לבאר הטעם, שצירף הכהן גדול את המספר של "אחת למעלה עם כל "שבע" ההזאות למטה, כדי לצרף בכך את היצר טוב עם שבעה כוחות של היצר הרע להפכו לטוב, ולפי האמור הביאור בזה שהמשיך בכך קדושה לכל ישראל, שישליטו את הנשמה שבמוח על כל אחד משבעה השערים שבנפש בבחינת: "שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך".

מעתה יאירו עינינו וישמח לבנו להבין הרמז בשם החודש אלול - אחת למעלה ושבע למטה, ללמדנו כי בחודש אלול חודש התשובה, צריך להשליט את הנשמה שבמוח שהיא "אחת למעלה", על שבעת השערים שבנפש שהיא "שבע למטה", וענין זה מתקשר להפליא עם פרשת שופטים שחלה תמיד בשבוע הראשון של חודש אלול, לקיים בזה במלוא מובן המילה: "שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך אשר ה' אלקיך נותן לך לשבטיך".

האזנים ונקבי החוטם והפה, כי ז' חללי דגולגלתא הם נקראים שערים לנפש כנודע, וזה בכל שעריך, ולשפוט את עצמו על כל מעלליו".

הבאנו את דברי השל"ה הקדוש, ה"עבודת ישראל", ה"בני יששכר" וה"אגרא דכלה" אף ששורש הרעיון הקדוש אחד הוא, כי כבר לימדו אותנו חכמינו ז"ל (סנהדרין פט): "סיגנון אחד עולה לכמה נביאים, ואין שני נביאים מתנבאין בסיגנון אחד". ואין ספק כי כאשר נתעמק בדבריהם הקדושים יושפע לנו אור גדול, להעמיד שופטים ושוטרים על שבעה שערי הנפש, להסתכל עם שתי העיניים, לשמוע עם שתי האזנים, להשתמש עם ריח האף והכעס היוצא משם, ולדבר עם הפה רק במקום הצורך בלתי לה' לבדו.

"אחת למעלה" הנשמה שבמוח ו"שבע למטה" ז' שערי הנפש

ועתה בא וראה כי הרעיון הנשגב של הקדושים הללו, מתקשרים להפליא ומאירים באור בהיר את דברי הרמ"א ב"תורת העולה", כי הכהן שזרק את הדם ביום הכיפורים: "אחת למעלה ושבע למטה", התכוון להשליט את היצר טוב - הנשמה שבמוח שהיא "אחת למעלה", על היצר הרע שהוא בבחינת "שבע למטה", כי יש לו שבעה שמות כנגד שבעה כוחות של רע, לקלקל את שבעת השערים שבנפש שישתמשו בהם ח"ו בניגוד לרצון ה'.

כי העבודה עם שני נקבי האף היא לשמור על הכעס היוצא מהאף, והנה הדברים בלשון קדשו:

"שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך. בכאן יש רמז מוסר להא דנתן בספר יצירה שבעה שערים הם בנפש, שתי עיניים, שתי אזנים, והפה, ושני נקבי האף... וצריך האדם להיות שומר השערים, דהיינו הראייה והשמיעה והדיבור והכעס היוצא מאף... ועל אלו השערים ישם האדם לעצמו שופטים ושוטרים, כלומר שישפוט את עצמו תמיד. זהו תיבת 'לך' שאמר 'תתן לך', וישגיח תמיד שלא יהיה שם שום עבירה... ויהיו תמיד בקדושה ובטהרה".

אלא שכאמור מוסיף ה"בני יששכר" לבאר בזה הקשר בין פרשת שופטים לחודש אלול, כי בחודש אלול - חודש התשובה צריך לעשות חשבון הנפש, ולהשליט מחדש את הנשמה שבמוח על שבעת השערים שבנפש. אך גם בקשר הזה כבר קדמו המגיד הקדוש מקוזניץ ז"ע ב"עבודת ישראל" בפרשתנו (דבור הראשון):

"הנה הפרשה הזאת נקראת תמיד בחודש אלול, אשר הוכן העת לכל איש שישוב לבוראו, ונסלח לו מחטאתו אשר חטא כל השנה, על ידי חרטת והרהורי התשובה ובכי ומספד על עוונותיו שעברו ראשו... לכן הזהירה התורה שופטים ושוטרים, כי הם נקראים עיני העדה, וכן יש לאדם להעמיד על עצמו שופטים, הם העיניים שלו, לנוכח ביטו על דרכו ולפלט מעגל נתיב, וכן

בשבת אנו ממשיכים קדושה מהנשמה יתירה על שבעת השערים שבנפש

רחש לבי דבר טוב לבאר בזה ענין ההבדלה במוצאי שבת, כי כאשר נתבונן בלשון המשנה בספר יצירה (פרק ד משנה ז): "ואלו הן ז' ימים בשנה - שבעה ימי בראשית. ושבעה שערים בנפש - שתי עיניים, שתי אזנים, ושני נקבי האף והפה, ובהן נחקקו שבעה רקיעים ושבע ארצות ושבע שעות, לפיכך חבב שביעי לכל חפץ תחת השמים". מבואר מזה כי יום השבת שהוא יום השביעי הוא כנגד השער השביעי - הפה, החביב מכל השערים.

ויש לומר כי מטעם זה צריך לעסוק בתורה בשבת כמבואר בטור (או"ח סי' רצ"ג) בשם המדרש: "אמרה תורה לפני הקב"ה, רבונו של עולם כשיכנסו ישראל לארץ, זה רץ לכרמו וזה רץ לשדהו ואני מה תהא עלי, אמר לה יש לי זוג שאני מזווג לך ושבת שמו, שהם בטלים ממלאכתם ויכולין לעסוק בך". וכן בשבת מרבים בשבח הקב"ה, כמו שתיקנו בתפלת שחרית לשבת (לאל אשר שבת): "ויום השביעי משבח ואומר מזמור שיר ליום השבת". כל זה כדי לקדש את הפה שהיא כנגד שבת.

אמנם הן אמת כי שבת היום השביעי הוא כנגד השער השביעי, אבל בהיותו חביב מכל הימים ומכל השערים הוא גם כן ראש לכל הימים, כמבואר בזוהר הקדוש (פרשת יתרו פח): "כל ברכאן דלעילא ותתא ביומא שביעאה תליין". פירוש, "כל הברכות של העליונים ותחתונים ביום השביעי תלויים".

והביאור בזה, כי מיום השבת ממשיכים הכח להשליט את הנשמה שבמוח על כל שבעת שערי הנפש, על פי המבואר בגמרא (ביצה טז): "נשמה יתירה נותן הקב"ה באדם ערב שבת ולמוצאי שבת נוטלין אותה הימנו". נמצא לפי זה כי בשבת מקבלים תוספת כח מן השמים, להשליט את הנשמה היתירה שבמוח על שבעת שערי הנפש בכל שבעת ימות השבוע.

ויש להוסיף בזה רמז נכבד, לפי מה שכתב בספר "בת עין" כאן על פי דרכו בקודש: ל"ך בכ"ל שערי"ך בגימטריא שב"ת, ולפי דברינו הכוונה בזה, כי בשבת מחמת הנשמה יתירה שבאדם אפשר לקיים: "שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך". ויש להוסיף עוד רמז: שופטים ושוטרים, תתן לך, ביכל שעריך - ראשי תיבות שב"ת בדילוג תיבה אחת.

מעתה יש לומר כי מטעם זה כשמבדילים במוצאי שבת בין שבת לחול, אנו ממשיכים את קדושת השבת להשליט את הנשמה שבמוח על כל שבעה השערים שבנפש, תקנו חכמינו ז"ל לברך ולהשתמש בכל שבעה חושים שהם שבעה שערים שבנפש: שתי עיניים, בהסתכלות ובברכה על נרות ההבדלה. שתי אזנים, בשמיעה את ברכת ההבדלה. שני נקבי האף, בהרחת ובברכה על הבשמים. בפה, באמירת ברכת הבדלה, ובכך אנו ממשיכים קדושה על כל ששת ימי המעשה להשליט את הנשמה שבמוח על שבעת השערים שבנפש.